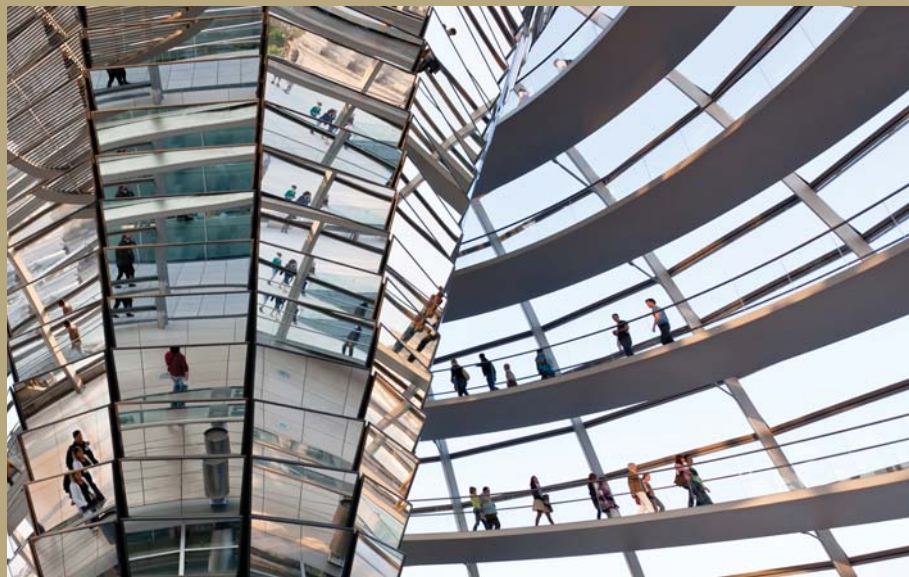

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Univerzita Karlova v Praze

RÜCKBLICK 2014

ZPRAVODAJ KATEDRY NĚMECKÝCH A RAKOUSKÝCH STUDIÍ

Obsah		
Úvodní slovo		3
Katedra německých a rakouských studií – stejná a přece trochu jiná		4
Co přinesl rok 2014		7
Akreditace nového magisterského oboru		
Oslavy 20. výročí založení katedry		
Páté výročí otevření Česko-německých studií		
Společné workshopy s vídeňskou univerzitou		
Hostující pedagogové		
Zahraníční exkurze a semináře určené studentům		
Setkání s absolventy Německých a rakouských studií		
Výzkumná činnost		
Konference		
„Úřední dělení na české a německé studenty úplně nesedí“: rozhovor s Markem Nekulou o Česko-německých studiích		16
Co připravujeme v roce 2015		19

Úvodní slovo

Vážení čtenáři, milí příznivci Katedry německých a rakouských studií,

právě jste otevřeli text, který slovem i obrazem představuje činnost naší katedry v roce 2014. V tomto roce se již naplno projevil úprav, které jsme na katedře provedli v předcházejícím roce a jež se týkaly koncepce výuky i badatelského zaměření. Rádi bychom Vás proto seznámili se změnami dlouhodobějšího rázu, s novinkami, které přinesl právě rok 2014, i s událostmi, na něž se můžete těšit v roce 2015. Zároveň věříme, že tímto textem zakládáme každoroční tradici, která přispěje k tomu, aby se povědomí o aktivitách naší katedry stále zvyšovalo.

Budeme rádi, když nám zachováte svou přízeň i nadále.

Ota Konrád

KATEDRA NĚMECKÝCH A RAKOUSKÝCH STUDIÍ – STEJNÁ A PŘECE TROCHU JINÁ

Katedra německých a rakouských studií se zaměřuje na teritorium německy mluvících zemí a střední Evropy, na česko-německé a česko-rakouské vztahy a na dějiny Němců v českých zemích. Pracoviště vzniklo v roce 1993 nejprve jako Centrum pro německá a rakouská studia, od roku 1994 funguje jako katedra v rámci Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 2001 sídlíme v moderním univerzitním areálu v Jinonicích na Praze 5. V prostorách zdejší knihovny T. G. Masaryka založila katedra unikátní fond odborné zahraniční literatury, jež se zaměřuje na moderní dějiny a současnost německy mluvících zemí.

Katedra německých a rakouských studií garantuje čtyři studijní obory:

- bakalářský obor Česko-německá studia / Deutsch-Tschechische Studien, který je zajišťován ve spolupráci s Universität Regensburg ve formě tzv. double degree

- navazující magisterský obor Německá a rakouská studia, který je podporován Německou akademickou výměnou službou (DAAD) v rámci programu Deutschsprachige Studiengänge
- navazující magisterský obor Německá a středoevropská studia / Deutsche und Mitteleuropäische Studien, který je zajišťován ve spolupráci s Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie ve formě tzv. double degree
- navazující magisterský anglickojazyčný obor Central European Comparative Studies.

Členové katedry se podílejí také na výuce bakalářských studijních oborů Mezinárodní teritoriální studia, Teritoriální studia a Soudobé dějiny (poslední dva obory mají podobu kombinovaného studia). Rovněž pracují s doktorandy, kteří jsou zapsaní do doktorských studijních oborů Mezinárodní teritoriální studia a Moderní dějiny.

Koncepce všech magisterských oborů, které Katedra německých a rakouských studií nabízí, byla v roce 2013 upravena tak, aby se výuka rovnoměrně zaměřovala jak na moderní a soudobé dějiny, tak na politologii a mezinárodní vztahy. Na katedře jsou badatelsky i pedagogicky zpracovávána také témata z oblasti kultury, práva a ekonomie.

Bakalářští a magisterští studenti mohou využít široké nabídky kurzů, které zajišťují hostující pedagogové ze

zahraničí. Na katedře působí rovněž německý tutor, mezi členy katedry patří od října 2014 také stálý hostující docent DAAD. Díky bohaté nabídce stipendií vyjíždějí téměř všichni studenti alespoň na semestr studovat do zahraničí. Pobyt v zahraničí lze financovat nejen z programu Erasmus+, ale i díky stipendiím, které poskytují partnerské instituce

DAAD, Aktion Österreich – Tschechische Republik a Česko-německý fond budoucnosti. Během akademického roku se studenti mohou rovněž zúčastnit různých exkurzí, diskutovat s odborníky z praxe nebo absolvovat stáž, díky níž získají první pracovní zkušenosti v německém či rakouském prostředí.

Členové katedry:

PhDr. David Emler, Ph.D.

emler@fsv.cuni.cz

specializace: kolektivní paměť, francouzsko-německé vztahy, kulturní dějiny střední Evropy

PhDr. Lucie Filipová, Ph.D.

filipova@fsv.cuni.cz

specializace: francouzsko-německé vztahy, německé dějiny po roce 1945

JUDr. Vladimír Handl, CSc.

handl@iir.cz

specializace: mezinárodní vztahy, zahraniční politika SRN, česko-německé vztahy

doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (vedoucí katedry)

ota.konrad@fsv.cuni.cz

specializace: komparativní dějiny střední Evropy ve 20. století, dějiny zahraniční politiky, dějiny vědy a univerzitní dějiny

prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

jarakuc@post.cz

specializace: soudobé dějiny Československa a střední Evropy, česko-německé vztahy

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D.

miroslav.kunstat@post.cz

specializace: dějiny zahraniční politiky, církevní a náboženské dějiny 20. století, dějiny vědy a akademické vzdělanosti

Dr. phil. Torsten Lorenz (stálý hostující docent DAAD)

torsten.lorenz@fsv.cuni.cz

specializace: hospodářské a sociální dějiny střední a středovýchodní Evropy v 19. a 20. století, dějiny družstevnictví, mezietnické vztahy ve střední a východní Evropě v 19. a 20. století

JUDr. PhDr. Petr Mlsna, Ph.D.

petr.mlsna@msmt.cz

specializace: německý a rakouský ústavní systém, právo, integrace Německa do Evropské unie

6

PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.

nigrin@fsv.cuni.cz

specializace: politické a sociální dějiny Německa po roce 1945, aktuální otázky Německa, dopravní politika

Dr. et Mgr. Lukáš Novotný, M.A.

novotny.l@centrum.cz

specializace: politologie, mezinárodní vztahy, politická sociologie

PhDr. Petr Šafařík

safarik@fsv.cuni.cz

specializace: média a politika, soudobé kulturní dějiny, česko-německé vztahy

PhDr. et Mgr. Alena Zelená, Ph.D.

zelena@fsv.cuni.cz

specializace: německojazyčné literatury 20. století, vztah literatury a společnosti (na příkladu německojazyčné literatury), právo a literatura

CO PŘINESL ROK 2014

Rok 2014 se vyznačoval tím, že se katedra soustředila na zintenzivnění svých zahraničních kontaktů. Díky tomu nyní realizuje společné projekty nejen s německými univerzitami (zejména v Düsseldorfu a Řezně) a univerzitami v Rakousku (především ve Vídni), ale nově i s univerzitou v Krakově. Právě poslední zmiňované partnerství vedlo k akreditaci česko-polského magisterského oboru Německá a středoevropská studia. Rok 2014 se nesl také ve znamení bilancování a přátelských oslav, jelikož si katedra připomněla hned dvě výročí: 20 let od svého založení a pět let od otevření Česko-německých studií. Stranou nelze ponechat ani pedagogicko-vědecký život na katedře. Ten je sice tradiční součástí její existence, každý rok ale nabývá odlišné podoby, kterou mu dávají studentské exkurze, setkání s absolventy i právě řešené granty a proběhnuvší konference.

Akreditace nového magisterského oboru

Na podzim 2014 byla úspěšně završena více než roční práce na přípravě binacionálního magisterského oboru Německá a středoevropská studia / Deutsche und Mitteleuropäische Studien. První studenti nastoupí do tohoto oboru v září 2015 a díky spolupráci s Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie budou moci studovat na jedné z nejlepších veřejných vysokých škol v Polsku. Studium je zaměřeno na Německo

a střední Evropu v oboru mezinárodních teritoriálních studií, tj. v průsečíku moderních dějin, politologie, mezinárodních vztahů a sociokulturního vývoje.

Část dvouletého oboru je koncipována jako semestrální zahraniční pobyt na partnerské univerzitě (tedy pro české studenty semestr v Krakově, pro polské studenty semestr v Praze). Předchozí znalost polštiny (u českých studentů) ani češtiny (u polských studentů) není zapotřebí, předpokládá se ale, že během prvních dvou semestrů zvládnou studenti jazyk partnerské univerzity natolik, aby mohli ve třetím semestru na tuto univerzitu vycestovat a dokázali zde sledovat výuku. Během studia je možné strávit také jeden semestr na vybrané německé univerzitě. Úspěšní studenti získají diplom pražské i krakovské univerzity. Absolventi budou vybaveni jak obecně uplatnitelnými analyticko-syntetickými dovednostmi, tak kvalifikovanými znalostmi pro region střední Evropy.

Podmínkou pro přijetí ke studiu je znalost prvního jazyka (angličtiny či němčiny) na úrovni vysokoškolské zkoušky či jazykového certifikátu (CAE nebo Oberstufe) a druhého jazyka (angličtiny či němčiny) na úrovni vysokoškolského klasifikovaného zápočtu či jazykového certifikátu (FCE nebo Mittelstufe). Vlastní přijímací zkoušky jsou dvoukolové. V prvním kole píšou uchazeči v angličtině nebo němčině esej na jedno ze tří historicko-politických témat a test ověřující znalosti historie a aktuálních problémů regionu. Úspěšní uchazeči

7

postoupí do druhého kola, kde na základě seznamu přečtené literatury absolvují pohovor, který ověří jejich motivaci ke studiu. Dále na překladu zadaného textu prokáží znalost druhého světového jazyka.

Podrobné informace o přijímacím řízení včetně seznamu doporučené četby jsou k dispozici na <http://knrs.fsv.cuni.cz/KNRS-221.html>. Přihlášky je třeba odevzdat do 28. 2. 2015.

Oslavy 20. výročí založení katedry

Ve dnech 24.–25. 10. 2014 si katedra připomenula 20 let od svého založení. Rokem 1994 se datuje nejen počátek jejího působení na české univerzitní scéně, ale i začlenění Německých a rakouských studií do projektů, na něž přispívá DAAD v rámci programu Deutschsprachige Studiengänge in Mittel- und Osteuropa (DSG). Právě díky této podpoře se rozvinula intenzivní a rozmanitá spolupráce mezi naší katedrou a Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf.

Samotné výročí posloužilo nejen ke vzpomínání a bilan-cování, ale i k diskuzím o aktuálních otázkách oboru a jeho perspektivách. Oslav se zúčastnili současní a bývalí členové katedry, početná delegace kolegů z univerzity v Düsseldorfu, zástupci DAAD i studenti a absolventi oborů, jež katedra vyučuje.

První část oslav, která se konala v prostorách velvyslanectví SRN v Praze, zahájil v pátek 24. 10. spolkový velvyslanec v České republice dr. Freiherr Freytag von Loringhoven. Poté zazněly projevy děkana Fakulty sociálních věd UK dr. Jakuba Končelíka a děkana Filozofické fakulty düsseldorfské univerzity prof. Bruno Bleckmanna. K přítomným promluvili rovněž Antje Schlamm, která v DAAD zodpovídá za spolupráci s Českou republikou, pobaltskými státy, Polskem a Slovenskem, prof. Beate Fieseler, jež stojí v čele Katedry dějin a kultur východní Evropy na düsseldorfské univerzitě a vede německou část projektu DSG Prag, a doc. Ota Konrád, vedoucí Katedry německých a rakouských studií a garant české části projektu DSG Prag. V následující panelové diskuzi se slova ujali „otcové-zakladatelé“: prof. Jan Křen, zakladatel katedry a bývalý ředitel Institutu mezinárodních studií FSV UK, prof. Detlef Brandes, bývalý vedoucí katedry a Ústavu kultury a dějin Němců ve východní Evropě na univerzitě v Düsseldorfu, a Hans Golombek, jenž vznik a rozvoj naší katedry podporoval v DAAD z pozice vedoucí referátu pro východní a střední Evropu. Ve svých vystoupeních zdůraznili i významnou roli prof. Jiřího Peška, který stál u zrodu programu a poté ho dlouhou dobu na české straně vedl.

ZLEVA: HANS GOLOMBEK, JAN KŘEN, MIROSLAV KUNŠTÁT, DETLEF BRANDES.

Odpolednímu programu dominovala přednáška dr. Felixe Ackermanna, který působí jako pedagog DAAD na European Humanities University v litevském Vilniusu. Felix Ackermann hovořil o situaci německých studií ve středovýchodní Evropě a z následné diskuze bylo zřejmé, že téma přednášky vzbudilo v publiku velký zájem. Odpolední program pokračoval prohlídkou historického centra Prahy, kde se role fundovaného průvodce ujal dr. Miroslav Kunštát. Celodenní program zakončila slavnostní večeře ve vile Lanna.

V sobotu 25. 10. dopoledne bylo jubilejní setkání završeno pódiovou diskuzí v prostorách pražského Goethe institutu. Diskuze, kterou moderoval dr. Vladimír Handl, se zabývala aktuální krizí na Ukrajině. K tématu se vyjadřovali jak pozvaní experti (Nataliya Schapeler z Universität Hamburg, dr. Volker Weichsel, redaktor časopisu Osteuropa, dr. Jan Šír z Institu-

ZLEVA: ANTJE SCHLAMM, JAN ŠÍR, VOLKER WEICHSEL, NATALIYA SCHAPELER, VLADIMÍR HANDL.

tu mezinárodních studií FSV UK a zástupkyně DAAD Antje Schlamm), tak studenti a pedagogové sedící v publiku.

Páté výročí otevření Česko-německých studií

Díky spolupráci s centrem českých studií Bohemicum Regensburg–Passau oslavila Katedra německých a rakouských studií v roce 2014 ještě jedno jubileum, a to pět let od otevření Česko-německých studií / Deutsch-Tschechische Studien. Jde o vůbec první binacionální obor zakončený bakalářským titulem, který byl akreditován na Univerzitě Karlově v Praze v oblasti společenských věd. Právě tato skutečnost a počáteční obtíže spojené s akreditací do té doby nevyzkoušené formy tzv. double degree byla zmiňována při oslavách, které se konaly 10. 4. 2014 ve Vlasteneckém sále Karolina. Na slavnost-

PRODĚKANKA FSV UK KATEŘINA KRÁLOVÁ PŘEDÁVÁ ČESTNÉ UZNÁNÍ FAKULTY MARKU NEKULOVÍ.

ním večeru byli přítomni pražští a řezenské vyučující, studenti i první absolventi, stejně jako zástupci Česko-německého fondu budoucnosti a Česko-německé obchodní a průmyslové komory. Slavnostní přednášku na téma česko-německé spolupráce a jejího nevyužitého potenciálu pronesl ředitel Imre Kertész Kolleg v Jeně prof. Joachim von Puttkamer. Význam, který je nyní Česko-německým studiím připisován, dokládá fakt, že německý garant oboru prof. Marek Nekula převzal od proděkanky Fakulty sociálních věd UK čestné uznání děkana fakulty. Poté se o své zkušenosti se studiem v Praze a Řezně podělili vybraní studenti.

Společné workshopy s vídeňskou univerzitou

Dlouhodobá spolupráce s Universität Wien získala v roce 2014 podobu společného Česko-rakouského semináře

o soudobých evropských dějinách. Tento seminář, podpořený z prostředků Aktion Österreich – Tschechische Republik (projekt č. 68p1), byl určen doktorandům a vybraným magisterským studentům a měl podobu dvou třídních workshopů. Jejich účastníci se setkali nejdříve 15.–17. 5. 2014 ve Znojmě, poté 27.–29. 11. 2014 ve Vídni. Českou skupinu vedl Ota Konrád, v čele rakouské skupiny byl prof. Oliver Rathkolb z Ústavu soudobých dějin vídeňské univerzity. Oba workshopy měly stejný rámcový program, lišily se ale probíranými tématy. První den vždy zazněla přednáška, na niž navazoval seminář: v květnu přednášel Oliver Rathkolb o psaní dějin z evropské perspektivy, v listopadu hovořil Ota Konrád o svém aktuálním výzkumu na téma násilí ve střední Evropě v letech 1914–1920. Na programu workshopů byl rovněž seminář zaměřený na metodologii dějin: v květnu jej vedl dr. Václav Šmidrkal na téma transnacionálních dě-

OLIVER RATHKOLB A REFERUJÍCÍ PAUL DVORAK.

jin, v listopadu připravil seminář dr. Torsten Lorenz k otázce hospodářských dějin střední Evropy. Veškerý další čas byl věnován disertacím. Přítomní doktorandi představovali svá témata, dosavadní závěry i problémy. Přestože prezentované disertace měly široký tematický i časový záběr, ukázalo se, že se jejich autoři mnohdy potýkají s podobnými potížemi metodického, formálního či praktického rázu. Poslední den byly akademické diskuze vystřídány poznáváním česko-rakouských realit: jarního Znojma a předvánoční Vídně.

Kromě seminářů, jež byly určeny spíše doktorandům zabývajících se tématy z oblasti moderních a soudobých dějin, se naše katedra zapojila také do workshopu s převážně politologickým zaměřením nazvaným Social and cultural embedding of politics: East-West-perspectives at the challenges of a sustainable democracy. Toto česko-německo-rakouské setkání doktorandů, které se uskutečnilo 30. 10.–2. 11. 2014 v Reichenau an der Rax, pořádali prof. Dieter Segert z Universität Wien, prof. Dorothee de Nève působící na Justus-Liebig-Universität Gießen a dr. Kateřina Králová z Fakulty sociálních věd UK.

Hostující pedagogové a odborníci z praxe

Díky dlouhodobé podpoře ze strany DAAD mohla Katedra německých a rakouských studií nabídnout v roce 2014 kurzy tří německých hostujících pedagogů. V letním semestru 2014 v Praze přednášeli prof. Günter Wollstein

NA OSLAVÁCH 20. VÝROČÍ KATEDRY SE SEŠLA ŘADA SOUČASNÝCH I BÝVALÝCH HOSTUJÍCÍCH PROFESORŮ. ZLEVA: DETLEF BRANDES, VOLKER ZIMMERMANN, VOLKER MOHN (KOORDINÁTOR DSG PRAG), CHRISTOPH NONN, GERTRUDE CEPL-KAUFMANN, PETER HARTMANN, ANDREA VON HÜLSEN-ESCH (PROREKTORKA UNIVERZITY V DÜSSELDORFU), SIBYLLE SCHÖNBORN, BEATE FIESELER, BRUNO BLECKMANN (DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY UNIVERZITY V DÜSSELDORFU).

(Universität zu Köln), prof. Volker Zimmermann (Collegium Carolinum München) a dr. Torsten Lorenz (Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK). Günter Wollstein se již tradičně věnoval dějinám filmu (tentokrát na příkladu první světové války), Volker Zimmermann se zaměřil na téma kriminality v NDR a Československu v době socialismu a Torsten Lorenz se ve svých kurzech zabýval jak německým sociálním státem, tak vztahy mezi Německem a jeho východními sousedy v moderních dějinách. Od zimního semestru 2014/2015 působí Torsten Lorenz na katedře jako stálý hostující docent DAAD. Ve výuce se přitom zaměřuje na vývoj Německa v letech 1945–1989 i na hospodářské

a sociální dějiny rozděleného Německa. Druhým hostujícím pedagogem byl v zimním semestru 2014/2015 prof. Christoph Nonn (Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf), který se studenty analyzoval obraz nacionálního socialismu ve filmech z posledních 30 let.

Nabídka semestrálních kurzů byla v roce 2014 obohacena i několika jednorázovými přednáškami. Díky iniciativě Vladimíra Handla a Miroslava Kunštáta přednášel 16. 4. 2014 na naší katedře rakouský velvyslanec v ČR dr. Ferdinand Trauttmansdorff. 17. 12. 2014 měli studenti rovněž možnost diskutovat s předním odborníkem na Německo a Rakousko Ing. Jiřím Čistěckým, který stál několik let v čele Odboru střední Evropy na Ministerstvu zahraničních věcí ČR. Další vhled do reality česko-německých vztahů nabídl kulatý stůl, který zorganizoval 9. 5. 2014 dr. Lukáš Novotný na téma bilaterální přeshraniční spolupráce. Pozvání k diskusi přijali Vratislav Kulhánek, předseda Unie pro dobré sousedství česky a německy hovořících zemí, a Kaspar Sammer, ředitel Euregio Bayerischer Wald. Předvánoční výuku ozvláštnilo 17. 12. 2014 promítání historického filmu „Die Stadt ohne Juden“ z roku 1924, které doprovodil detailním rozbořením Günter Wollstein.

Zahraníční exkurze a semináře určené studentům

V letním semestru 2014 se studenti mohli těšit ze dvou akcí, jež přesahovaly rámec běžné výuky. První z nich byl

šestidenní seminář, který se konal 9.–14. 3. 2014 v romantickém hradu v bavorské příhraniční obci Hohenberg an der Eger. Studenti zde pobývali s německými kolegy z Česko-německých studií a společně se zabývali tématem překonávání hranice, zejména důsledky pádu železné opony. Na programu byly přednášky a diskuse, simulace přístupových jednání mezi Evropskou unií a kandidátskými státy i výlet do Karlových Varů.

Ve druhém případě se třináctičlenná skupina studentů vydala ve dnech 27. 4.–3. 5. 2014 na exkurzi do Porýní a Porúří. Bohatý program, který připravila tutorka DAAD Nina Reuter, měl dvě tematická těžiště. V případě Porýří jím byla strukturální proměna průmyslového regionu, kterou účastníci exkurze sledovali na příkladu Duisburgu, Oberhausenu a Essenu. Naopak v Porýní směřovala exkurze do míst spojených s politikou a dějinami, jako jsou zemský sněm v Düsseldorfu nebo muzeum Haus der Geschichte v Bonnu.

Setkání s absolventy Německých a rakouských studií

K naší velké radosti se podařilo do programu akademického roku 2013/2014 začlenit také setkání s absolventy Německých a rakouských studií. Tentokrát se konalo 27. 5. 2014 v restauraci Nebozízek a jako vždy sloužilo k upevňování vazeb mezi katedrou a bývalými studenty stejně jako k navázání zpřetrhaných kontaktů.

Výzkumná činnost

V současné době jsou na katedře řešeny tři grantové projekty. Shodou okolností začaly všechny běžet právě v roce 2014. GA ČR 14-14612S, Násilí ve střední Evropě za první světové války a v poválečné době. Srovnání rakouských a českých zemí, spoluředitel doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (hlavní řešitel Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.).

GA ČR 14-16260S, Československo, střední Evropa a mírové uspořádání s Německem po druhé světové válce, hlavní řešitel Prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

TA ČR TD020010, Optimalizace a zefektivnění zadávání a kontroly veřejných soutěží v osobní železniční dopravě v ČR v kontextu společných politik EU, spoluředitel PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.

Několik členů katedry je rovněž zapojeno do projektu Univerzitních výzkumných center (UNCE). Konkrétně jde o dr. Davida Emlera, dr. Tomáše Nigrina a dr. Alenu Zelenou. Všichni tři pracují v rámci Centra pro výzkum kolektivní paměti, které společně založily Fakulta sociálních věd UK, Fakulta humanitních studií UK a Filozofická fakulta UK.

Konference

Konference, jichž se katedra účastnila v roli spoluorganizátora, měly v roce 2014 velmi široký tematický záběr. Pod vedením Oty Konráda pořádala naše katedra ve dnech 30.–31. 5. 2014 společně s Masarykovým ústavem a Archivem Akademie věd ČR, v.v.i. mezinárodní konferenci nazvanou Between Politics and Culture: New Perspectives on the History of the Bohemian Lands and the First Czechoslovak Republic (1880s–1930s). Při této příležitosti se do Prahy sjeli evropští i američtí badatelé, kteří se zabývají dějinami Českých zemí na přelomu 19. a 20. století nebo první Československou republikou. První konferenční den se ke slovu dostali odborníci na nové politické

14

dějiny, paměť a vzpomínání či na transnacionální dějiny. Druhý den zazněly referáty, které analyzovaly vliv mobility na utváření národa nebo proměnu městského prostoru, i příspěvky, jež se věnovaly otázce genderu a rasy či některým příkladům sociálního inženýrství.

K českému prostředí se vztahovala rovněž konference, která se konala 10. 10. 2014 pod názvem Sichtbarkeit und Wahrnehmung der deutschen Minderheit in der Tschechischen Republik jako součást každoročního setkání Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Odbornou část setkání organizovaly Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Katedra německých a rakouských studií a Institut für Auslandsbeziehungen ve Stuttgartu. V prostorách Černínského paláce se za účasti diplomatů, odborníků i představitelů německé menšiny diskutovalo zejména o jejím současném vnímání většinou společ-

ností a krocích, které je třeba učinit ve prospěch dobrého soužití do budoucna. Naši katedru na konferenci zastupoval Lukáš Novotný.

Prostřednictvím Tomáše Nigrina se Katedra německých a rakouských studií podílela také na organizaci dvou odborných setkání věnovaných dopravní politice a ekonomii. První z nich mělo podobu mezinárodní konference, jež se uskutečnila pod názvem Competition in Passenger Railways in Central and Eastern European Countries ve dnech 19.–20. 6. 2014 v Praze. Podruhé se odborníci sešli v rámci Semináře k železniční dopravě ve střední Evropě, který se konal 6.–7. 11. 2014 v Telči. Jakkoli se může zdát, že je téma železnice poměrně vzdálené hlavnímu badatelskému zaměření katedry, není o přínosu tohoto projektu sporu. Dokládá totiž, že je katedra zajímavým partnerem i pro subjekty působící mimo oblast humanitních věd (zde konkrétně Katedru ekonomie Ekono-

micko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně) a že díky detailní znalosti německy mluvících zemí dokáže začlenit nejrůznější témata do širšího komparativního rámce.

Posledním vědeckým fórem, které Katedra německých a rakouských studií v roce 2014 spolupořádala, byla konference Internationale Studiengänge zwischen Deutschland, Polen und Tschechien: Herausforderungen, Perspektiven und interdisziplinäre Best-Practices. Toto interdisciplinární setkání se konalo 13.–15. 11. 2014 a jeho hlavním organizátorem byla Katedra všeobecné pedagogiky a výzkumu vzdělávání mnichovské Ludwig-Maximilians-Universität. Tématem úvodní přednášky, kterou pronesla prof. Rita Süßmuth, dalších referátů i pozdějšího kulatého stolu byly zkušenosti s mezinárodními studijními obory zakončené tzv. double degree. V česko-německo-polském rámci se takovéto odborné setkání uskutečnilo poprvé a předmětem diskuze se staly

jak věcné, kulturní a právní problémy, tak perspektivy takto koncipovaných oborů a možná spolupráce mezi jejich garaty. Naši katedru na konferenci zastupovali nejen pedagogové Torsten Lorenz a Tomáš Nigrin, ale i několik studentů Česko-německých studií.

15

„ÚŘEDNÍ DĚLENÍ NA ČESKÉ A NĚMECKÉ STUDENTY ÚPLNĚ NESEDÍ“: rozhovor s Markem Nekulou o Česko-německých studiích

Marek Nekula je profesorem bohemistiky a západní slavistiky na Ústavu slavistiky na Univerzitě v Řezně. Stojí v čele centra českých studií Bohemicum Regensburg–Passau a za německou stranu garantuje bakalářský studijní obor Česko-německá studia / Deutsch-Tschechische Studien.

16

Pane profesore, jak se vlastně zrodila myšlenka na vytvoření Česko-německých studií?

Kde se ta myšlenka vzala, to vám přesně neřeknu. Česko-německá studia ale jistě vyrostla z dlouholeté zkušenosti Bohemica, že jeho absolventům z různých oborů se díky znalosti češtiny a oborové specializaci na české země otevírají zajímavé profesní možnosti. Svou roli sehrála i existence Francouzsko-německých a Španělsko-německých studií na naší univerzitě. I ona měla s interdisciplinárním profilem absolventů na pomezí sociálních a kulturních věd pozitivní zkušenosti. Díky tomu jsme se měli metodicky o co opřít. Naší výhodou bylo, že jsme se s pražskými kolegy navzájem znali. Profesor Jiří Pešek nebo doktor Miroslav Kunštát u nás dávno předtím přednášeli nebo hostovali. Pražské pracoviště jsme proto dobře znali, věděli jsme, do čeho jdeme a co chceme. A v dialogu se to rozvinulo dál.

Vím, že akreditace nového oboru je sama o sobě administrativně velmi náročná. O kolik náročnější byla akreditace Česko-německých studií jakožto binacionálního oboru? A čím se lišil akreditační proces v České republice a v Německu, resp. Bavorsku?

To je skutečně časově i jinak docela náročná věc. Program je

sice společný, jeho binacionálnost ale znamenala dvě akreditace, navíc podle různé metodiky. V České republice akreditace běží přes ministerstvo školství, v Německu obory v nejvyšší instanci rovněž zřizuje ministerstvo. To je taková „malá akreditace“. Po čase následuje „velká akreditace“, kterou dělají nezávislé akreditační agentury, které teď nově systémově akreditují univerzity, jež pak – pod stálým dohledem těchto agentur – akreditují svoje obory. Za zmíněnou „velkou akreditaci“ se musí platit. Rozdíl jsou i v úhlu pohledu. V České republice se například při akreditaci a reakreditaci předkládají mimo jiné i popisy hlavních povinných kurzů, v Bavorsku jsou při „velké akreditaci“ a při reakreditaci navíc prostřednictvím anonymních dotazníků dotazováni také studenti i absolventi, vybraní studenti jsou k oboru dotazováni osobně. Naše (re)akreditační zpráva měla na bavorské straně asi sto stran výkladového textu a několik set stran příloh s odbornými CV i s výsledky dotazníkových průzkumů u českých a německých studentů a absolventů. Člověk by si proto i docela přál nějaké evropské řešení.

Jací studenti se hlásí na tento binacionální obor? Tušíte, kde se bere jejich zájem o Českou republiku (u německých studentů) a o Německo (u českých studentů)?

Jací se na naše studia hlásí studenti? Zajímaví, chytrí, motivovaní. Isem z nich čím dál víc nadšený. U německých studentů vycházíme z toho, že nemají znalosti češtiny, ale někteří z nich Českou republiku dobře znají a třeba v ní už v rámci tzv. sociálního roku pracovali („freiwilliges soziales Jahr“ je program,

kteřý mladým lidem umožňuje, aby po dobu několika měsíců pracovali na vybraném sociálním či jinak veřejně prospěšném projektu, pozn. L.F). Někdy je v pozadí jejich rozhodnutí i český původ, ale vždycky i očekávání profesního uplatnění. Německé, rakouské a švýcarské firmy v České republice stejně jako mezinárodní a přeshraniční instituce a organizace totiž nabízejí uplatnění nejen českým absolventům vysokých škol. U českých studentů jsou ta profesní očekávání ještě zřetelnější, mnozí byli během studia na gymnáziu na rok na výměně v Německu, jiní přicházejí z gymnázií, na nichž němčina hraje důležitou roli. Někdy se objeví i bilingvní studenti, takže úřední dělení na české a německé studenty úplně nesedí.

Pokračují absolventi Česko-německých studií v magisterském studiu?

V drtivé většině ano, a je to tak dobře. My sice v rámci Česko-německých studií mj. i povinnou praxí otevíráme možnosti přímého vstupu do ní. A někteří tohoto mostu skutečně využili, jiní pracují už během studia. Když ale člověk má studijní schopnosti, tak by měl mít čas a prostor toho využít a tyto schopnosti dále tvořivě rozvinout, připravit se také v magisterském studiu kvalitně a do hloubky na dlouhý běh profesním životem.

A jaké obory si absolventi Česko-německých studií vybírají? Magisterské obory, které si naši absolventi vybírají, odpovídají jejich oborové specializaci v rámci Česko-německých studií.

17

Obecně jde o studium sociálních a kulturních věd, konkrétně naši absolventi vedle německých a rakouských, východoevropských či teritoriálních studií studovali nebo studují mezinárodní vztahy, evropská studia, historii, lingvistiku, antropologii, kulturní management či ekonomii. Dvacet procent pražských absolventů studuje dál v cizině. Jejich úspěch v magisterských oborech, na které se skládají přijímací zkoušky a prověřují oborové předpoklady pro další studium, nám dává za pravdu, že kombinace interdisciplinárního rozhledu a oborové specializace v rámci studia vedou správným směrem.

Máte informace o tom, v jakých oblastech nacházejí lidé s diplomem z Česko-německých studií pracovní uplatnění?

Vzhledem k tomu, že Česko-německá studia na německé straně fungují od roku 2007/2008 a na pražské straně od roku 2008/2009, tak vlastně máme teprve jednu dvě generace studentů, kteří za sebou mají Česko-německá studia i magisterské studium. Mohl bych být i docela konkrétní, ale pokusím se zůstat na obecné rovině. Do toho výčtu určitě patří evropské a vládní projekty a programy, německé a mezinárodní firmy, média i vzdělávací instituce a organizace s mezinárodní působností. Schopnosti a osudy jsou vždy individuální. Stát se v Bavorsku hned po studiu jednatelem organizace, která na komunální projekty rozděljuje nemalé částky z evropských a vládních fondů, nebo být tiskovou mluvčí české pobočky velké mezinárodní firmy, to nicméně považuji za strmý start, kde musí sedět obojí: nadání i vzdělání.

Je možné říci, že se Česko-německá studia během své (nyní již více než pětileté) existence nějak proměnila?

Myslím, že proměnila, a kdyby se neproměnila, tak by to bylo možná i trochu divné. Hledáme se studenty dialog a zajímá nás zpětná vazba od nich nejen v rámci povinných evaluací a akreditací. Snažíme se reagovat na jejich názory, s ohledem na ně jsme doladovali konkretizaci koncepce studia, provázání modulů i organizační detaily. Teď se zrovna zabýváme tím, jak optimálně a ku prospěchu studentů našeho studijního oboru pracovat s našimi absolventy. Člověk se má stále kam posouvat. Tak jsme třeba zavedli společný jarní workshop, který nabízí možnost týdenního setkání a práce na určitém tématu. V Řezně chceme spolu s kolegy jednak Francouzsko-, Španělsko-, Italsko- a Polsko-německých, jednak Jihovýchodoevropských, Východoevropských a Amerických studií založit Center for International Studies, které by jednotlivé obory nejen zviditelnilo, ale posílilo jejich organizační i výukovou infrastrukturu, prohloubilo mezioborovou vědeckou spolupráci. Naši studenti nověji profitují také z přednáškové nabídky interdisciplinární školy postgraduálních studií pro východní a jihovýchodní Evropu, která před půldruhým rokem vznikla ve spolupráci s LMU v Mnichově (Ludwig-Maximilians-Universität, pozn. LF). Takže pořád se něco děje. Jak jinak. Vždyť i studenti jsou stále v pohybu.

Mnohokrát Vám děkuji za rozhovor.

Rozhovor vedla Lucie Filipová.

CO PŘIPRAVUJEME V ROCE 2015

- **21. 1. 2014** pořádá katedra den otevřených dveří. Ve 12.30 začíná prezentace Česko-německých studií, od 14.45 budou představena Německá a rakouská studia i Německá a středoevropská studia. Vše se koná v univerzitním areálu U Kříže 8, Praha 6.
- **19. 2. 2015** začíná přípravný kurz zaměřený na Česko-německá studia. Kurz se bude konat každý čtvrtek, poslední přednáška proběhne 14. 5. 2015. Kurzovné činí 2500 Kč. Kontaktní osoba: Marcela Bílková, bilkova@fsv.cuni.cz, tel. 251080251.
- **Ve dnech 8.–13. 3. 2015** proběhne již tradiční česko-německý seminář pro české, německé i polské studenty v Bad Kissingen. Kontaktní osoby: Miroslav Kunštát (miroslav.kunstat@post.cz) a Lukáš Novotný (novotny.l@centrum.cz).
- **V termínu 12.–23. 4. 2015** pořádá Institut mezinárodních studií jarní školu na téma Reconfiguring Europe: an Old Continent in a New Millennium. Podrobnosti naleznete na <http://spring-university.fsv.cuni.cz>. Stejnému tématu se bude věnovat i letní škola, která proběhne ve dnech 5. 9. 2015–20. 9. 2015. Více informací naleznete na <http://summer-university.fsv.cuni.cz>.
- **Ve dnech 17.–19. 9. 2015** se koná konference Beyond Defeat and Victory. Physical Violence and the Reconsti-

tution of East-Central Europe, 1914–1923, kterou společně organizují Fakulta sociálních věd UK, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, v. v. i. a Imre Kertész Kolleg Jena.

Kontaktní osoba: Ota Konrád (ota.konrad@fsv.cuni.cz).

- **Díky spolupráci s DAAD** budou na Katedře německých a rakouských studií působit v roce 2015 opět hostující pedagogové z Německa. V letním semestru 2015 nabízíme dva nové předměty: kurz Eine ungeliebte Minderheit. Sinti und Roma in Deutschland, Tschechien und der Slowakei in Vergangenheit und Gegenwart vyučovaný prof. Volkerem Zimmermannem (Collegium Carolinum München), a kurz Russland, Deutschland, Europa. Konflikt, Kooperation, Konkurrenz, který povedou šéfredaktoři odborného časopisu Osteuropa dr. Volker Weichsel a dr. Manfred Sapper. V zimním semestru 2015/2016 bude na katedře přednášet prof. Boris Barth (Universität Konstanz); další vyučující je v jednání.
- **Na podzim 2015** připravujeme spolu s kolegy z Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf, Universität Regensburg, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie a z Centra Willyho Brandta na Uniwersyte Wrocławski workshop k 25. výročí sjednocení Německa a dopadu sjednocení na středoevropské a východoevropské země. Kontaktní osoba: Petra Baštová (bastova@fsv.cuni.cz).

KNRS.FSV.CUNI.CZ

WWW.FACEBOOK.COM/GERMAN.AND.AUSTRIAN.STUDIES.PRAGUE

